

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Η ΣΤΗΛΗ ΜΟΥ

Φίλοι και φίλες συνώμοσαν την περασμένη εβδομάδα να διαψεύσουν τις προσδοκίες μου. — Ούτε ένα απ' όλα μου έστειλαν αξιο να εγκριθώ! — Έτσι είστε σεις; Νά λοιπόν κ' εγώ ούτε λέξη εγκρίνω, μα ούτε και το παίρνω απόφασι πώς εγγελάστηκα. Περιμένω... Ός πότε θά βασταξή το γινάτι σας;...

«Παράξενο» λές εσύ κ. Χαρ. το ότι δοκιμάζεις «δυσκολίες» στην απόκτησι «πλουσίου» γλωσσικού θησαυρίου; Αμ' ο Πολυλάς λέγει για έναν κοτζάμ Σολωμό πώς αν «εις το έργο του τον έβοηθούσε το πνεύμα της δμλουμένης, τον έδυσκόλευεν όμως η λεκτική ύλη, την όποίαν δεν είχαν όλην πρόχειρη, ούτε ήταν δυνατόν να την έχη» δι.τι απάνθισε από έθνικά τραγούδια και παροιμίες δεν ήμπορούσε να άρκεση εις τα πολυειδή λεπτά ζητήματα, τα όποια καθημερινώς του έπαρουσίαζε η άκρα καλαισθησία του.» — Ωστε πάρε θάρρος και μήν «τά βάνης με τον έκωτό σου» άδικαιολογητως.

Η «Χαρούμενη τρέλλα» του κ. Βορ. έχει κ' εκτέλει τεχνική και παρατήρησι, έδώ κ' εκεί, λεπτοτάτη. Όμως — χωρίς παρεξήγησι: — κάτι το «διαταραγμένον» διακρίνω, κ' αυτό για δεύτερα φορά, αν δεν σφάλω. Έπιφυλάσσομαι λοιπόν...

Μέχρι θανάτου περίλυπος είμαι κ. Θεοφ. γιατί δεν είμαι ο φίλος λογοτέχνης που υποπεύεσαι — αλλά θά ήσω τέλος πάντων μη τον ούτ' εκείνος, ούτε κανείς άλλος απ' όσους θά μπορούσε να υποπευθής, ούτε λογοτέχνης, ούτε «ήδη όνομαστός», ούτε εις το μέλλον — έλπίζω τουλάχιστον εις τον Πανάγαθον... «Η ζωή του βουνού» σου βομβίζει ποιητικά, μα ποίημα δεν είναι. Πέρ' απ' τούς δύο πρώτους σίχους:

Θαμπόφωτο ξημέρωμα, άνάρια καταχνιά
και το πρωτάστρι εφάνη

δεν έχει τίποτε το άρτιο ούτε καν λογικώς, αφού ο βροχός σου «τραγουδι σιγανό άρχινά με τον αύλό, τη λύρα...» Φίλε άφησε τα «θαμπόφωτα» και τις μεγαλορημοσύνες αν θέλεις να κάνης κάτι. Αλλά, όταν δεν τα στηρίξη άληθινά μεγάλη πνοή, που μαρτυριέται ή έρημ «έδώ και πέρα», όσο και να σφιχθής, κ' όσο «βαθειά αν άναπνοή» κ' αν πάρης, θά παραφωνών στο πέταμα σου, και στο τέλος θά σε προδόσουν σκληρά.

Πρώτα μια συζήτησι πούχα, κ' έπειτα ή καλούτσικη «Είρωνία» σου κ. Σωτ., στάθηκαν άφορμή να θυμηθώ και να ξαναθυμηθώ την περασμένη εβδομάδα ένα στανιότικο μοτίβο ξαναχυμένο απ' τον Ρισπέν και μεταφρασμένο απ' τον Ποριώτη:

Ένας φοιτητής γλεντζές
τό φεγγάρι ίχνογραφούσε
— απ' την πείνα που τραβούσε
— θε μου, φύλαξε ο Θεός! —
— απ' την πείνα που τραβούσε
σκάφωσ' ένα πιάτο ελιές!

Η δική σου ή «Είρωνία» σκάφωσε τίποτε ανάλογο μ' ας τριβίλο αριθμό στίχων; Η συντομία στα τέτοια είναι — μη λησμονάς — πρόσθετη χάρι, για να μην πω: προσόν άπαραίτητο και, μαζύ, ή πρώτη χάρι.

Κ' αν δεν είχαν ψεγάδι κανένα κ. Γ. Μαθ., μόνο και μόνο γιατί «αναφέρονται στο έργο» μου δεν θά τις έδημοσίευα τις «Κουβέντες τις γέμωσης» — άλλ' ούτε και τις εγκρίνω, γιατί διήγημα δεν θά πη: τερπνή ιστορία, ούτε θά πη: κουβεντολόγι, κ' ας π'ά να είναι όσο θέλει ξεπνο κ' ένδιαφέρον.

Ο φίλος κ. Μέμ. Αύγ. μου στέλνει ένα ποιηματάκι —: «Στου φεγγαριού την άντηλιά» — που και το θέμα, κ' ή γλώσσα, και το μέτρο κ' ή ρίμα — όλα του είναι και φροντισμένα κ' άβίαστα.

Τα όλοάνθ' της τα μαλλιά σαν ήλιου άχτινα φεγγερή, φτερούγιαν στην άντηλιά του φεγγαριού τη δροσερή, αν διωρδώνε το τελευταίο τετραστιχο, θά μπορούσε να σκανδαλίση τον κ. Σακελλαρίδη για σερενάτα. Μιά που έχει όμως και καλλίτερα, όπως μου γράφει, και το πιστεύω, ας μου στείλη έμετά καλλίτερα...

Όχι μόνον επιστολή μπορεί να μη κ. Α. Κ., άλλ' «αποθήκη» άρκει να παρέχη γενικότερον ένδιαφέρον, ή να είναι κάτι το άρτιο λογοτεχνικό. Είναι ή επιστολή του συγγενούς σου; Κρίνε και μόνος,

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

«-- ΚΑΝΕΝΟΣ ΔΕΝ ΕΙΜΑΙ: ΕΙΜΑΙ ΕΓΩ!»,

Η βροχή, ψιλή έπίμονη φθινοπωριάτικη βροχούλα έπεφτε σιγά-σιγά κ' έπλενε τα πεζοδρόμια που άσπροκοπούσαν και την άσφαλο που καθρέφτιζε σπίτια, άνθρώπους, άμαξες, δένδρα, αυτοκίνητα, όλη τη ζωή της πόλεως, την κίνηση, και τα βαρεία καταβασμένα σύννεφα, και τάκαμε όλα πέρα και πέρα μία άόριστη και θαμπή σκιά.

Μόλις πρόλαβαν και τη κατεβάσαν απ' το φορείο που στάθηκε βαρύ και στριγγλίζοντας με το φρένο του, όξω από την μεγάλη καγκελωτή πόρτα. Δυό νοσοκόμες άδιάφορες παραστέκαν, και δυό νοσοκόμοι την έπιασαν απ' τις μασχάλες κ' απ' τα γόνατα. Ο έφημερεύων γιατρός φώναξε:

— Έμπαρός! στο δώδεκα: Που άδειασε σήμερα το πρωί!

Την εξαπλώσαν την άνασήκωσαν την περιτριγύρισαν. Ο καθηγητής είδοποιήθηκε και οι φοιτηταί — τέσσαρες τ' άπόγιομα — έτρεξαν στη φωνή του θυρωρού,

— Κοιπάστε Κύριοι! καλά γεννητούρια!

Μέσα στο μυαλό της, άπλοϊκό χωριάτικο μυαλό, όλα τριγυρίζαν άκατάστατα, άσύνδετα, άσυνάρτητα. Δεν κύτταζε καθόλου άντίκρι της: έκλεισε τα μάτια, κ' άφισε να την κάνουν όπως θέλουν. Την γύριζαν την πλάγιαζαν την τοποθετούσαν όπως ήταν πιο βολετά, για να βλέπουν, να μαθαίνουν, να εύκολύνονται. Ένα ήξερε μονάχα εκείνη τη στιγμή: πονούσε! Ούτε ντροπή ούτε πού βρίσκειται, ούτε αν γίνεται θέατρο. Πονούσε σαν κάτι να της σχίζει τα σωθικά της. σαν κάτι να τη σουβλίζει πέρα πέρα Σαν κάτι να τραβά μέσα της, να ξεχωρίζει και να ξεπετά, νεφρά, στομάχι, σηκότι. Μαχαιριές, τράβηγμα, σπάραγμα, και ξέσχισμα! Που και που ξεφώνιζε, βογγούσε, και μούγκριζε σαν μοσχάρι έτοιμοθάνατο. Πότε πότε παρακαλούσε με φωνή ήσυχη, σιγαλή και ντροπαλή. Κανένα πρόσωπο συμπονετικό από πάνω της κανένα χαμόγελο! καμμία παρηγοριά.

— Έλα έλα σώπαινε! Θά τελειώση!

Κι' ο γιατρός κ' ή μαμή, σάλευαν, πασπάτευαν, τη ζούλιζαν. Κ' οι φοιτηταί κ' ή μαθητευόμενες, κύτταζαν, γελοούσαν, πειράζονταν άναμεταξύ τους κ' απ' άλλα κορεββέτια άκουγε που και που κανένα βογγητό, καμμία φωνή, κανένα μικρό ξεφώνημα.

Έλα έλα σώπαινε τελειώσαμε! Νά τελειώσε!

φροντίζων άπλως να μη σκοτίση την κρίσι σου ο πόνος ή το προσωπικό σου ένδιαφέρον. Έπειτα γιατί τώρα άναθυμάσαι κάτι θαμμένο προ δεκατηριών χρόνων et jubes infandum renovare dolorem?

Για όσα μου έστειλαν οι κ.κ. Χ. Καν., Α. Λιακ., Ε. Θεοφ., ή δις Μ. Μυρ., οι κ.κ. Κ. Μαντζ., Δ. Σιαμ., Α. Παπ., Γ. Σομπ. και άλλοι, στο έρχόμενο.

Ο ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

Και μέσα σε μία τελευταία προσπάθεια, σ' ένα τέντωμα γενικό, σ' ένα υπεράνθρωπο σφίξιμο όλου του είναι της, ένιωσε σαν κάτι να γλυστρά, κάτι να φεύγει, κάτι να την ξεβαράινει... και ύστερα από τόσον άγώνα, και τόση δύναμη, αισθάνθηκε πώς της έφευγε ή ζωή, πώς τα χέρια, τα πόδια, το κεφάλι, όλα πιά δεν ήταν δικά της, και την απόλιπεν και δύναμη και θέληση, και ζωή. Κ' έμεινε ακίνητη κ' άναίσθητη, όλότελα!

Όταν άνοιξε τα μάτια είδε από πάνω της σκυμμένη μονάχα μία νοσοκόμα. Την κύτταζε που κρατούσε στα χέρια ένα δεματάκι τυλιγμένο. Ένα κεφαλάκι πρόβαλε, με άνάρια σκούρα λίγα μαλλιά, ένα μουνträκι κατακόκκινο ακόμα και δυό μικρά χέρια που κουνιόντουσαν στον άέρα έπίμονα σαν να θέλαν κάτι ν' άρπάξουν άμέσως.

Ένα μικρό, σά νιαούρισμα παραπονιάρικο που ξέσπαζε σ' ένα τσίρισμα δυνατό.

Στην άρχή δεν κατάλαβε: έπειτα σιγά-σιγά ένιωσε: Αυτό ήταν λοιπόν που την βασάνισε, τη μαρτύρησε, την έκανε κ' έχασε το ψωμί της, άχρηστη πιά κ' άποδιωγμένη, από το μεγάλο σπίτι της ήδονης; Αυτό το πραγματάκι; Μακρυνά: πάρτε το από δω κάντε το ότι θέλετε: δώστε το' και με το χέρι της έκανε νόημα σά να τώδιωχνε. Έστερα με μιάς όλα της ήρθαν στο κεφάλι, και την έτρυβέλιζαν, χωρίς να μπορεί να βρή σειρά και νόημα στο κάθε τι. Το χωριό ή «Αθήνα» το παραστράτημα ή άπόφρασι! το ρέξιμο στην εύκολη ζωή, στο λούσο! στο γλέντι. Το κλείσιμο στο σπίτι κ' ύστερα ή μάκενα ή καθημερινή, ή δουλειά, το πούλημα, το νοίκιασμα του κορμιού. Θεέ μου πόσοι περνούσαν εκεί μέσα! Και τοίτο ποιανού είναι; Του ξανθοού, του μελαχροινού, του άσχημομούρη; Μπάς κ' είναι του έρωμένου; Ποιός να της το πη... Και το μικρό σά νάπαντούσε στη σκέψη της άρχισε το πιο δυνατό κλάμα σά να θέλε να είπη — Κανένος δεν είμαι: Είμαι εγώ!

Το χέρι της έπεσε πλάγι στο κορμί της, άτονο κ' άδύναμο. — Φέρτο! λέει μονομιάς στη νοσοκόμα. Κατέβασε την κόκκινη κουβέρτα και το σεντόνι, άνοιξε και ξεκούμπωσε το μπούστο της, κ' άφισε να πεταχτή όξω, γεμάτος, φουσκοτός, τεντωμένος, ο θυσαυρός της ζωής, που ζητούσε να βγή, να θρέψη, να ποτίση, ν' άναστήση. Τα δυό χεράκια άρπαξαν με δικαίωμα τον μαστό, και δυό χεράκια έπίμονα κόλλησαν άπάνω στη ρόγα, άχόρταγα, λαίμαργα, ρουφώντας, πιπιλίζοντας και δεν άκουγώταν πιά παρά το ρυθμικό πλατάγισμα, και το κατάπιωμα στο λαιμό, που άντηχούσε. Όξω λίγο λίγο τα σύννεφα είχαν σκορπίσει σε μίαν αύρα έσπερινή και στο ξάνοιγμα τ' ουρανού και με τα σύννεφα τα σκόρπια παίζαν ή τελευταίες άχτίδες του ήλιου που βασίλευε και χρύσιζε τα σπαθωτά φύλλα της μοναχικής κουρμαδιάς της αύλης.

Κύτταζε όξω απ' το παράθυρο: σωρός τα σπουργίτια μαζεύονταν τιτιβίζοντας στα ριζόφυλλα να κουρνιάσουν. Συλλογίστηκε: Ποιόν έχουν πατέρα; Ός και τις μυίγες που πετούσαν στην κάμαρα βουίζοντας τις ρώτησε Ποιόν έχουν πατέρα; Όσο συλλογίζονταν τόσο έφίσεκε παντού τη μάννα παντού τη ζωή, να βγαίνει απ' αυτήν και να τρέχη, να μπαίνει, να ζωντανεύει, και να θεωρεί ή άλλη ζωή, Μ' ένα σπασμό λατρείας σαν τρέλλα έαφνική έσφίξε το μικρό κορμάκι όσο μπορούσε κοντά της και τούπε:

— Πάρε ρούφηξέ με ολάκαρη! μεγάλωσε, δύναμωσε!

Κι' ο μικρός που δεν είχε ανάγκη να που το είπη κανείς, πασπάτευε, ζύμωνε, άφαισε, σοφούσε και πιπιλίζει αγόσταγα, έπίμονα σά να θέλε να πη:

— Δικαίωμά μου να βγω να τραφώ, και ν' άρπάξω τη ζωή όπου την βοώ, να την άρπάξω από τον άλλον. Έγώ δεν ξέρω τι θά πη πατέρας: Μάννα μονάχα ξέρω!

ΛΑΥΡΑΣ

ΔΕΛΑΚΡΟΑ. — Χαρέμι του Άλγερίου

[Μετά το ταξίδι του εις την Άνατολήν, ο ζωγράφος, μετρίσας άπ' τη γαλήνη, και τον πομπητισμόν της, έξετέλεσε πολλούς πίνακας με άνατολικά θέματα. Είς το Χαρέμι έδωκεν όλο τον χωράτιον ήλιό του και όλην της συνθέσεως την άρμονίαν].

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ Καρ. Χατζη

ΗΜΕΡΟΜ. 29-9-78

ΑΡΙΘ. 23585

* Π ρ έ ζ α — λεία πειρατική.

XIII

800 ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΑ ΠΟΤΑΜΟΠΛΟΪΚΩΣ

ΥΠΟ ΣΩΚΡ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΕΣ

ΔΕΛΑΚΡΟΑ.— Ἡ σφαγὴ τῆς Χίου.

[illegible]

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΡΩΜΑΝΤΙΣΜΟΥ ΔΕΛΑΚΡΟΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΞΑΙΣΙΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ

Ἡ ψυχρότης μετὰ τὴν ὁποίαν ἐξεδηλοῦτο ὁ νεοκλασικισμὸς εἰς τὴν τέχνην τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, μετὰ τὸν Δαυῖδ ἐπὶ κεφαλῇ, δὲν ἐγένετο πλέον τὴν ψυχὴν τῆς νέας γενεᾶς. Αἱ θύελλαι τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας ἐκλόνισαν τὴν λατρίαν τοῦ Ὁρθοῦ Λόγου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔλεγεν ὅτι ἐστηρίζετο ἡ Ἐπανάστασις. Ἐσωτερικὴ ζωὴ σφύζουσα, χυμὸς νέος, ὥθει τὴν νέαν βλάστησιν τῆς γαλλικῆς τέχνης. Εἰς τὴν αὐστηρότητα τῆς λατινικῆς ρητορικῆς, ἀντιπροεβάλλετο ὁ λυρισμός. Εἰς τὴν εἰδωλολατρίαν τῶν μμητῶν τῆς ἀρχαιότητος ἀντετάσσετο ὁ χριστιανισμός. Εἰς τὴν ἄψογον γραμμὴν τῶν κλασικιστῶν, ἀντετίθετο τὸ χρώμα-ὄπλον εἰς χεῖρας τῶν ρωμαντικῶν. Ὁ κλασικισμὸς καὶ ὁ ρωμαντισμὸς, τέκνα τῆς τέχνης ἀμφοτέρωθεν, γεννῶνται ἀπὸ δύο διαφόρους αἰσθητικῶν παλμούς: ὁ κλασικισμὸς ἐπιβλητικὸς καὶ πραγματιστής, ὁ ρωμαντισμὸς, ὑποβλητικὸς καὶ ὀνειροπόλος, μέχρῃ ὁραματισμοῦ.

Ἡ πάλῃ μετὰ τῶν δύο ἐξεδηλώθη εἰς ὅλας τὰς μορφὰς τῆς τέχνης. Ἡ φιλολογία, ἡ μουσικὴ, ἡ γλυπτικὴ, ἀκολουθοῦν τὴν νέαν ὁδόν, τὴν ὁποίαν ἀνοίγει ὁ μέγας Ζερικὼ μετὰ τὴν περιφημὸν «Σχεδίαν τῆς Μεδούσης». Ὁ πρόωρος θάνατός του ἀνοίγει τὸ στάδιον εἰς τὸν Εὐγένειον Δελακροά, τὸν μεγαλόστομον ποιητὴν τοῦ χρώματος καὶ τοῦ αἰσθη-
ματος.

Ὁ Δελακροά ἐγεννήθη τὸ 1799. Εἰκοσι-τριῶν ἐτῶν, παρουσιάζεται μετὰ τὴν περιφημὸν σύνθεσιν τοῦ τὸν Δάντη καὶ τὸν Βιργίλιον καὶ τὸν Ἀκάτιον τοῦ Χάρωνος. Ἡ ἐμφάνισις του ἐγείρει θύελλαν ἐπιδοκιμασιῶν. Ἡ θερμότης τῶν χρωμάτων του, δίδει ζωὴν εἰς τὸν παγωμένον κόσμον τοῦ κλασικισμοῦ. Μετὰ ὀλίγον «ἡ Σφαγὴ τῆς Χίου» ἀναβιβάζει τὸν Δελακροά εἰς τὰ ὕψη τοῦ τραγικοῦ. Μέσα εἰς τὴν ἀνησυχίαν τῶν δυστυχῶν ἐκείνων Χίων, ποὺ περιμένουν τὴν ἀτίμωσιν, τὴν αἰχμαλωσίαν, ἢ τὸν λυτρωτὴν-θάνατον, ὁ Δελακροά σκορπίζει τοὺς ἤχους μιᾶς μεγαλειώδους καὶ πομπῶδους μουσικῆς. Βαγνερικὴ τραγικότης, διαπνέει τὸν

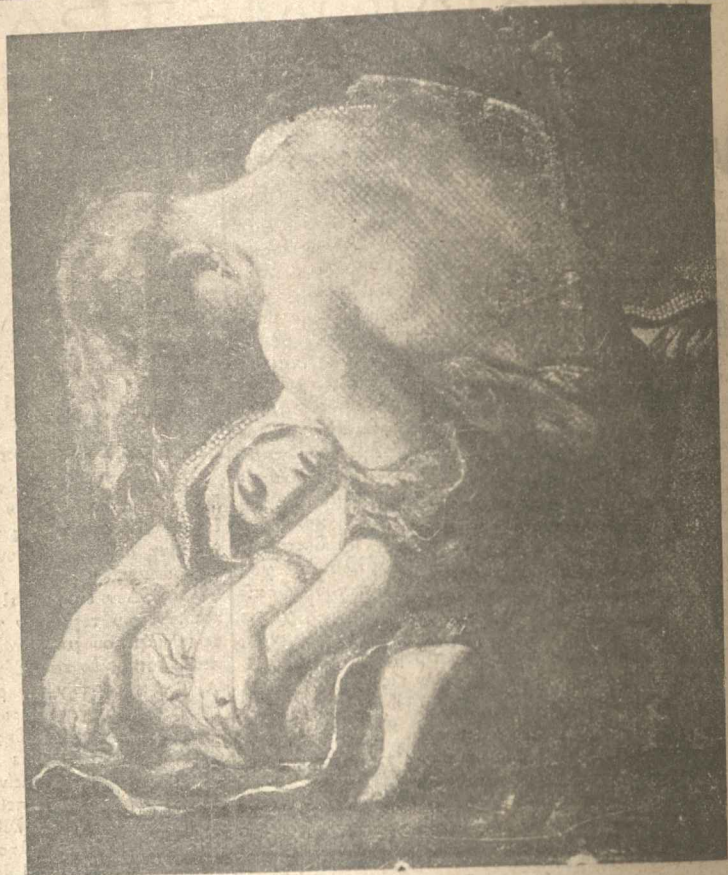

χρωστῆρα του, ἢ μᾶλλον ὁ χρωστῆρ ἐκεῖνος εἶνε ὄπλον παλλόμενον ἀπὸ φρενιτιώδη ὁρμὴν ἐναντίον τοῦ κλασικισμοῦ. Ὅ,τι εἶνε αἰσθημα καὶ πόνος, ἐκεῖ παρουσιάζεται, καὶ τὴν ἐπικὴν τραγικότητα ἐντείνει ἕνα βρέφος τὸ ὁποῖον ἔρπει ἐπὶ τῆς νεκρᾶς μητρὸς του καὶ ἀναζητεῖ τὸν μητρικὸν μαστόν, σκληρὸν ἤδη ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ θανάτου.

Ἡ κριτικὴ φαίνεται δυσμενὴς πρὸς τὴν θορυβώδη κλίμακα τῶν χρωμάτων του, πρὸς τὴν ἐκζητήσιν τοῦ τραγικοῦ καὶ τῆς θεατρικῆς σκηνοθετήσεως τῶν θεμάτων του. Τὸν ὀνομάζουν ἄρρωστον Ροῦμπενς, ἄλλοι ἠπιώτεροι: ἀνῆσυχον Βερο-νέζε· ἀλλὰ ἡ τέχνη τῶν τριγύρω του συσπειροῦται περὶ αὐτόν, τολμηρὸν ση-μαιοφόρον καὶ ὁδηγόν. Τὸν τίτλον τοῦ ἀρχηγοῦ κατακτᾷ μόνος του. Μετὰ ὀλίγον, πα-ρουσιάζει «Τὸ ὁδόφραγμα» μετὰ τὴν Ἐλευθερίαν ὁδηγοῦσαν τὸν λαόν. Ὁ αἰνᾶς αὐτὸς εἶνε ἀντιπροσωπευ-τικὸς μιᾶς ἐποχῆς. Ἀπὸ ρω-μαντικὴν διάθεσιν κινούμενος σβύνει ἐκεῖ εἰς τὰ ὁδοφράγ-ματα τῶν Παρισίων εὐγενι-κὸς νεανίσκος μαχόμενος ὑπὲρ χιμαρῶν.

Ὁ Δελακροά ἐταξίδευ-σεν εἰς τὸ Μαρόκον καὶ τὴν Ἀνατολήν. Τὸ ταξίδι αὐτὸ ἔδωκε νέαν τρο-φὴν εἰς τὸν λυρισμὸν καὶ τὴν χρωματικὴν ἐκφρασιν. Καὶ ὅταν ἐπαρουσίασε τὴν εἰσο-δὸν τῶν Σταυροφόρων εἰς τὴν Κων-σταντινούπολιν, τὸ ἀνατολικὸν ὄνειρον ἐξηπλώθη πλατύτατον εἰς τὸν θερμὸν πίνακα. Αἱ θεατρικαὶ κινήσεις τῶν προσώπων του, ὁ πλοῦτος τῶν ἀνατολικῶν ὕφασμάτων, οἱ πλοῦ-σοι τόνοι τῶν χρωμάτων του, δίδουν εἰς τὸ ἔρ-γον αὐτὸ ἐξαιρετικὴν σημασίαν. Καὶ ἂν ἐχά-νετο ὅλον τὸ μέγα καὶ θορυβώδες ἔργον τοῦ Δελακροά καὶ ἐσώζετο μόνον ἡ εἰσοδὸς τῶν Σταυροφόρων καὶ πάλιν ὁ Δελα-κροά θὰ ἔθεωρετο, ὁ μέ-γας ἐμπνευστὴς τοῦ ρωμαν-τισμοῦ. Τὰ θεμάτα του ἀν-τλεῖ ὅπου εὐρίσκει τὸ τραγι-κόν. Ὁ Σαῖξπηρ, ὁ Βύ-ρων, ὁ Τορκοῦάτος Τάσσο, ὁ Βάλτερ Σκὼτ τὸν ἐμπνέουν, ἀλλ' ὅ,τι λαμ-βάνει ἀπ' αὐτοὺς τὸ ἐνδύει μετὰ τὸ αἰσθημα του, τὸ σχέ-διόν του, τὸ χρώμα του. Αὐ-ξάνει τὴν τραγικότητα καὶ ὑψώνει τὸν λυρισμὸν εἰς τὴν διαπασὼν τῆς χρωματικῆς κλίμακος. Κάποτε ἡ προσπά-θειά του αὐτὴ τὸν ἐκτρέπει εἰς ἀνακρίβειαν αἰσθητικὴν ἢ τεχνικὴν· ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνα-κριβεία αὐτὴ δὲν εἶναι ἀδυ-ναμία. Εἶνε ὁητορικὸν σχῆμα μετὰ τὸ ὁποῖον ζητεῖ νὰ ἐξάσῃ τὸ θέμα του, νὰ προσθέσῃ νέα ἐπιχειρήματα μετὰ τὸ χρώ-μα του, νὰ βοῶντοφωνήσῃ τὸν ρωμαντισμὸν του, νὰ ἐκ-φράσῃ, τέλος, τὴν σκέψιν καὶ τὴν ζωὴν, ἢ ὁποῖα φου-σκῶναι τὰς ἀρετῆς του. Εἶνε ἕνα ἔσπασμα εἰς τὴν πάλιν. Ὁ Δελακροά εἶ-ναι ὁ ἐνδοσυϊώδης τροβα-δῦρος, ὁ θαρραλέος ἱππό-της μετὰ τὴν πολεμικὴν κραυ-γὴν εἰς τὸ στόμα καὶ τὸ γυ-μνὸν εἶφος εἰς τὸ χεῖρ.

Τὴν ἀρχαιότητα δὲν τὴν περιφρόνησε· ἡ περιφρόνη-σις του ἀστρέφειτο μόνον ἐναν-τίον τῆς στυγνότητος, τοῦ κλασικισμοῦ τῶν Δαυῖδι-κῶν. Καὶ ὅ,τι θέμα ἔλαβε ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα, «τὴν προ-πόρην» τοῦ Ἀχιλ-λέως «τὴν Μήδειαν», «τὴν Δικαιοσύνην» τοῦ Τραϊανοῦ· τὰ ἐνέδυσε μετὰ τὰ λάμποντα χρώματά του

—ἐνέτεινε τὴν χορδὴν τοῦ ρωμαντικοῦ καὶ ἔθεσε τὴν σφραγίδα του, σφραγίδα τῆς παντοεινῆς τέχνης, τῆς παρατηρήσεως καὶ τῆς ψυχικῆς δια-θέσεώς του. Πολλοὶ εἰς τὸν Δελακροά, πα-ραβλέποντες τὸν μέγαν νεοτερικὸν τῆς τέχνης, κουραζόμενοι ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν ἀμετρο-πειαν· βλέπουν τὰ μικρὰ ἐλαττώματα ἐνὸς με-γάλου ζωγράφου καὶ παραβλέπουν τὴν εὐκρί-νειαν τοῦ αἰσθηματός του καὶ τῆς ψυχῆς του τὴν ἀρμονίαν μετὰ τὸ σύγχρονόν του πνεῦμα. Εὐλη-σμήνησαν ὅτι τὴν ἐμπνευσίν του ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν φαντασίαν του, ὅτι ὁ Μεσαίων, ἡ Ἀνατολή, τραβοῦν τοὺς ρεμβασμούς του, ὅτι τὰ ὄνειρά του τὰ ζωντανεῖ εἰς μελαγχολία τοῦ λυρισμοῦ, ὅτι ἀνοίξε νέαν ὁδὸν εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὸ αἰσθημα.

Ἡ λαμπρότης καὶ ἡ λεπτότης τῶν τόνων του, ἡ ἀναζητήσις τοῦ νέου καὶ ἡ ἀφοσίωσις του εἰς τὴν πολεμικὴν του δὲν ἔδιξαν διόλου τὸν ἐντε-λὼς ἱδικόν του χαρακτῆρα καὶ τὸ ὅσον ἐκφρά-σεως καὶ ἐξωτερικεύσεως. Κατῶρθωσε νὰ συν-δυάσῃ εἰς τὸ ὑπερήφανον ποίημα τοῦ ἔργου του τὸ μαλακὸν μετὰ τὸ ἰσχυρὸν καὶ στερεὸν σέ-διον καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν παλέτταν τῶν χρωμάτων του εἰς τὸν μαγευμένον αὐλὸν ποὺ ἐνσταλάζει γοητευτικὰς μελωδίας εἰς τὴν κου-ρασμένην ψυχὴν τῶν συγχρόνων του, ψυχὴν ἀποκαμωμένην ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους καὶ τὰς Ναπολεοντεῖους ἐκατομβάς.

Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἡμᾶς σήμερον μᾶς ἀφίνει ἀσυγκινήτους. Ἀπ' ἐναντίας, ὁ Δε-λακροά κατῶρθωσε νὰ εἶναι πάντοτε νέος καὶ τὰ αἰσθηματὰ τὰ ὁποῖα ἐξήγειρεν εἰς τὴν ψυ-χὴν τῶν συγχρόνων του δὲν ἀφήνουν ἀσυγκίη-τον καὶ τὴν ἰδίαν μας ψυχὴν.

Μετὰ ὅλας τὰς ἀτελείας του καὶ τὰς τεχνικὰς ἀνακριβείας του, ὁ Δελακροά μένει ὁ σπου-δαίτερος ζωγράφος τοῦ 19^{ου} αἰῶνος.

Ὁ Δελακροά ἂν δὲν εἶχε γίνει ζωγράφος, θὰ ἐγένετο μουσικός. Καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν σπουδῶν εἶχε ὁλοκατὰ πρὸς τὴν μουσικὴν, ἢ ὁποῖα καὶ ἔμεινε τὸ κύριον πάθος του. Ἐγράψε πολλὰς κριτικὰς καλλιτεχνικὰς καὶ μουσικὰς, καὶ ἀφῆκε ἀπομνημονεύματα εἰς τὰ ὁποῖα κρίνονται πολ-λοὶ τῶν συγχρόνων του συγγραφεῶν καὶ ποιη-τῶν. Πολλοὶ ἀπὸ τὰς κριτικὰς αὐτὰς εἶναι ἀπα-νήσεις εἰς κριτικὰς ἀσχηγὰς κατὰ τὸν ἔργον του.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ τὸν ἐκρίνε, ὅπως καὶ ἡ ἐπίσημος ἀκαδημαϊκὴ κριτικὴ: ὡς τὸν ζωγρά-φον τοῦ ἀσχήμου καὶ τὸν ἐκατηγόρει ὅτι δὲν ἐξω-γράφησε ποτὲ οὔτε ἕνα ὁρατὸν πρόσωπον, καὶ ὅτι ἡ ἐκφρασις ἐνὸς προσώπου ἦτο ἀρκετὴ διὰ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν καθαρότητα τῆς γραμμῆς τῶν χαρακτηριστικῶν. Ὁ Δελακροά ἀπαντᾷ εἰς τὸν Οὐγκὼ, τὸν κατηγορεῖ ὅτι ἦτο ἀνίκανος νὰ γράψῃ κατὰ τὸ ἀληθινόν καὶ τὸ λογικόν. Αὐτὸ δεικνύει ὅτι ὁ Δελακροά, ρωμαντικός κατὰ τὸ φαινόμενον, ἦτο κλασικὸς κατὰ βάθος καὶ δυνατὸς ζωγράφος πάνω ἀπ' ὅλα.

ΣΤ. ΞΕΝΟΠΟΛΙΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ